

MANIPULASJON OG KONTROLL

Mia Tuft

psykologspesialist

ENSOMHET

SYKLUS

NARSISSISTISKE MEKANISMER

A – GASLIGHTING

B – TRIANGULERING

C – HÅNDTERING AV

GASLIGHTING OG

TRIANGULERING

ØVELSE

MANIPULASJON IKKE UVANLIG

- Stor-og lokalpolitikk
- Religiøse- og alternative bevegelser
- Organisasjonslivet
- Arbeidsplasser
- Par- og familierelasjoner
- Mobbing på skoler
- Gaslighting og triangulering har lange tradisjoner for å skape splid og å sverte motstanderen ved krigføring

KJENNE TEKNIKKENE

Hjelper oss å forstå hva
det er og hvordan det
påvirker oss

MEKANISMER

A – GASLIGHTING

B – TRIANGULERING

C – HÅNDTERING AV
GASLIGHTING OG
TRIANGULERING

A: GASLIGHTING- OPPRINNELSE OG BETYDNING

- Et sett manipulasjonsteknikker som brukes for å få andre til å stille spørsmål ved sin egen virkelighetsoppfatning
- Ordet gaslighting kommer fra filmen «Gaslight» fra 1944

A: GASLIGHTING OPPRINNELSE OG BETYDNING

- En mann flytter stadig vekk på tingene til sin unge kone i deres felles hjem
- Han justerer gassblusset i lampen og hevder at lyset ikke er svakere eller sterkere når kona kommenterer på endringer

GASLIGHTING OPPRINNELSE OG BETYDNING

Formålet med manipuleringen var å få henne til å stille spørsmål ved egen virkelighetsoppfatning, å få henne til å tro at hun holder på å bli gal, med det formål å overta formuen hennes.

Det egentlig bare fantasien som setter grenser for hvordan en kan «tulle» med andres opplevelse.

EKSEMPEL GASLIGHTING

DARVO

DENY

ATTACK

REVERSE

VICTIM

OFFENDER

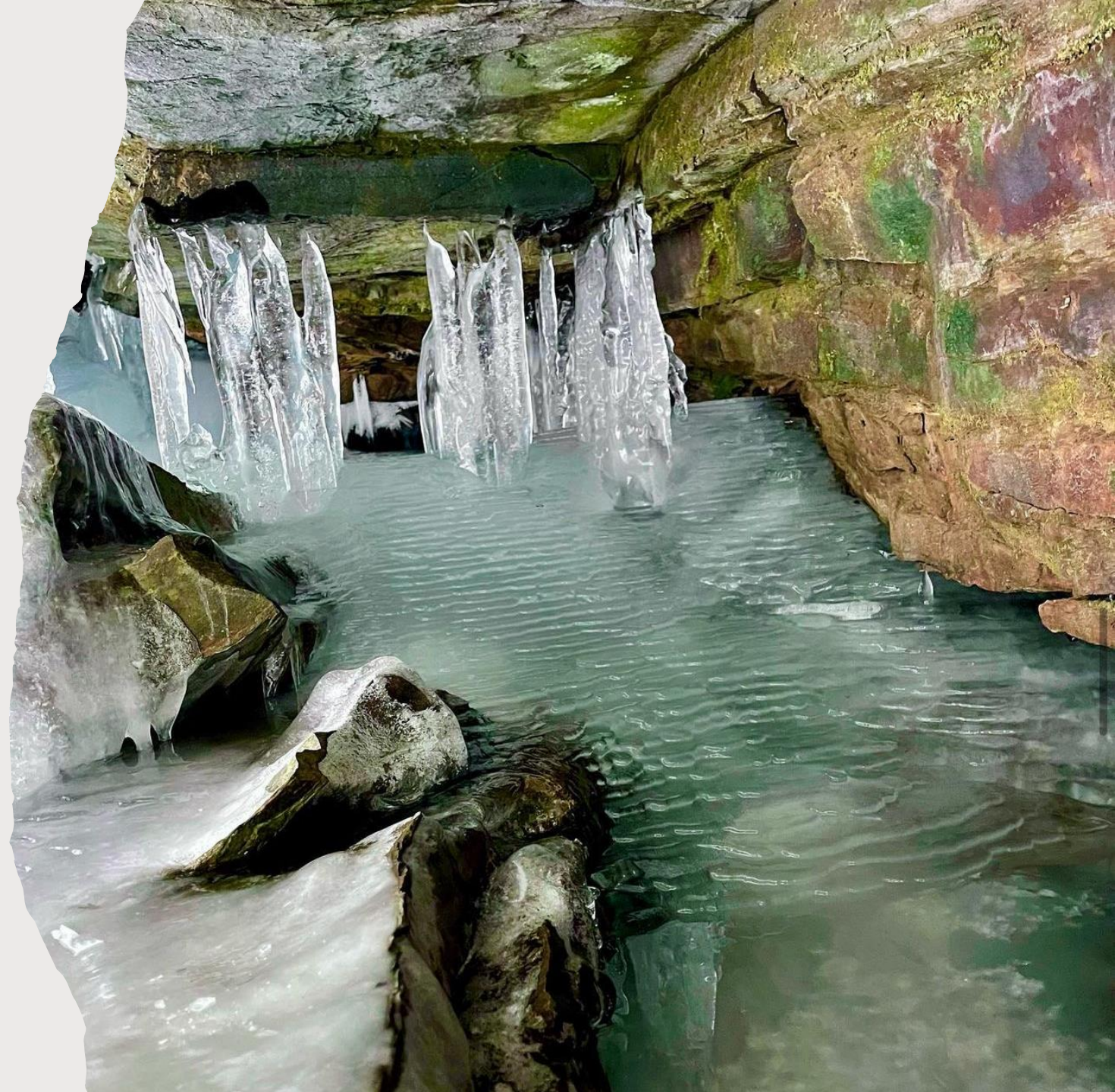

E K S E M P E L

Finne ut av og utnytte sårbare sider

- En mann presses til betroelser av sin manipulerende kjæreste om sine komplekser
- Han forteller at fordi han er tynn, føler han seg litt «pinglete» i forhold til det klassiske mannsidealet
- I en senere sammenheng bruker kjæresten dette mot ham: «Ingen synes du er attraktiv, så pinglete som du er!».

EKSEMPEL

Løgner og halvsannheter

- Hevde at et valgresultat er et utslag av fusk selv om det ikke er det
- Si at en kollega alltid har private ærender når hun har hjemmekontor fordi hun en gang måtte hjelpe faren sin til sykehuset i arbeidstiden.

EKSEMPEL

Tillegge andre egenskaper de ikke har
Hevde at en kollega er innesluttet og umulig å kommunisere med, når han eller hun egentlig bare trekker seg bort fra drama og intriger og fokuserer på jobben som skal gjøres.

EKSEMPLER

Blokkere andres følelser, kommunikasjon og behov

- Trivialisere
- Late som en ikke forstår
- Påstå at andre ikke kan kommunisere
- Fare opp i sinne
- Skape en stemning som gjør at det blir vanskelig å ta opp ting

EKSEMPLER

Blokkere andres følelser, kommunikasjon og behov, forts

- Nekte for at andre er syke selv om de er det
- Prate uendelig mye, så mye at andre resignerer og gir seg
- Nekte å snakke om tematikk som bringes opp
- Hevde at det som tas opp er irrelevant
- Si at det ikke er tid til å snakke om det
- «Silent treatment»

EKSEMPEL

En mor i en skilt familie

- hevder at barna skulle flytte til seg julaften selv om det var første juledag som var avtalt
- nekter for at barnas fotballutstyr ligger hos henne når det faktisk gjør det
- gjemmer og flytter på barnas ting før de skal til faren
- lar være å vaske tøy så de ikke har noe rent til de skal flytte
- forteller fastlegen og BUP at datter har depresjon på grunn av faren, og får dermed både skapt krøll og får fokus bort fra det hun selv gjør

E K S E M P E L

En far i en skilt familie

- flytter avtaler i felles kalender og hevder det alltid har vært slik
- omskriver hendelser i fortiden for å skape en annen historie enn den faktiske
- hevder at moren misforstår avtaler de har gjort og gjør om ved forgodtbefinnende
- lyver på familievernkontoret for å sverte moren og inntar selv offerrollen

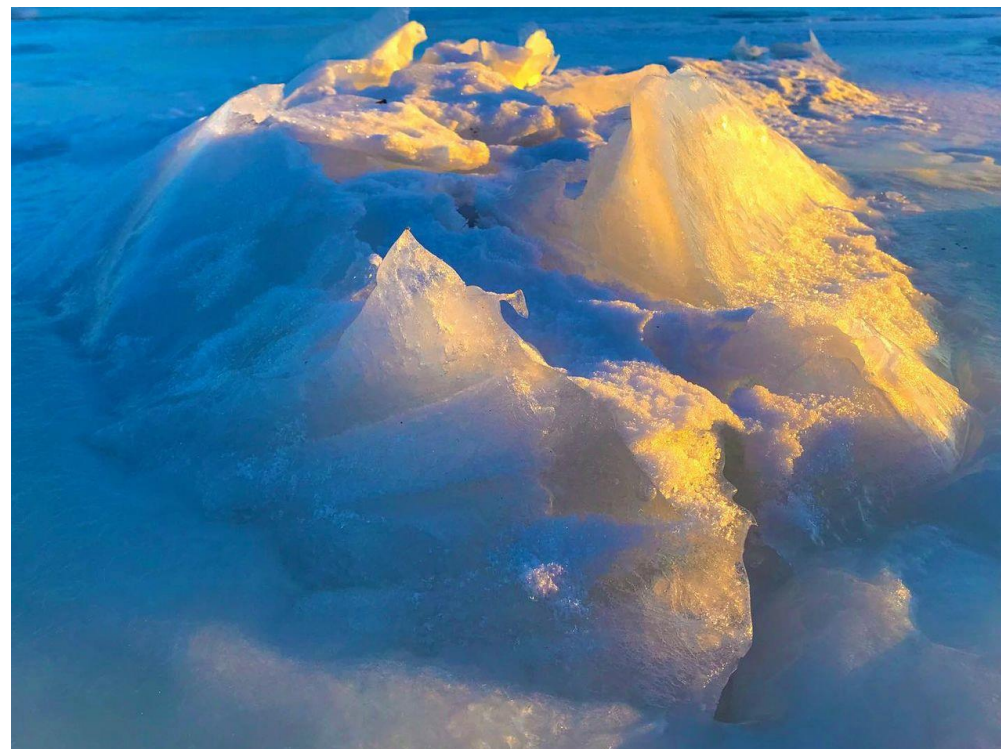

E K S E M P E L

Spille på ansvarsfølelse og dårlig samvittighet

- En manipulerende kvinnelig partner i et skeivt forhold lar partneren, via kroppsspråk og annen kommunikasjon, kjenne at hun ikke gjør nok for forholdet og praktiske oppgaver i huset
- Dette til tross for at «den anklagede» jobber svært hardt for å skape hyggelig stemning og gjør mye praktisk og emosjonelt for felles trivsel
- Ved å hele tiden være klandrende oppnår manipulatorens makt og at ting blir gjort i huset- til slutt uten at hun engang ber om det
- Anklager om at den andre er lite empatisk gjør at jobber hun hardt for å prøve å motbevise det og bli elsket (- en umulig oppgave)
- Når samme taktikk også brukes mot felles barn jobber barnet ekstra hardt for å bli elsket av den som manipulerer

B: TRIANGULERING

- Involverer tre parter
- Behøver ikke bety at tre parter er fysisk sammen
- Kan dreie seg om sladder eller ryktespredning om en tredjeperson som ikke er til stede
- Bare fantasien setter grenser for manipulasjonsteknikkene
- Mål: å destabilisere og oppnå makt

E K S E M P E L

- En far har laget middag og familien på tre skal til å sette seg til bords
- Sønnen spør om å få sjokolade, men faren sier nei, at nå er det først middag
- Moren bryter inn og sier at han må da få lov til å ta litt sjokolade: «Er du så kjip og streng, du da?»
- Resultatet er at faren er diskreditert som oppdrager, sønnen blir et «gissel» mellom to ulike meninger og moren får mer makt fordi hun både er «kul» og diskrediterer faren
- Neste steg kan bli at det er to mot én: De kule som vil ha sjokolade før middag og han andre, lite kule pappaen.

EKSEMPEL

En familiefar skaper splittelse mellom to brødre ved å gi den ene rollen som gullunge og den andre som syndebukk.

E K S E M P E L

- Etter en skilsmisse tar mannen kontakt med eksens beste venninne
- Han forteller at han er bekymret for eksens psykiske helse og at hun ikke takler å følge opp barna så godt på skolen
- Han vil til og med ha henne litt på tomannshånd over en kaffe, for at venninnen så skal ta en prat med eksen og bringe tilbake hvordan det har gått
- Selv om ikke noe av det mannen forteller er sant, sår han en spire av usikkerhet hos venninnen
- Hvis hun ikke avviser ham, vil han kanskje fortsette å prøve å få en allianse med henne
- Det kan være en første kime til «splitt og hersk» mellom to gode venninner.

EKSEMPEL

- En mann nevner stadig og tilforlatelig for en ny kjæreste hvor vakker, dyktig og sjarmerende en kvinnelig kollega er
- Han forsøker å skape en sjalusi hos kjæresten

EKSEMPEL

En mor skaper et ytre fiendebilde til sine døtre av alle andre utenfor kjernefamilien, ved å jevnlig devaluere og demonisere andre

EKSEMPEL

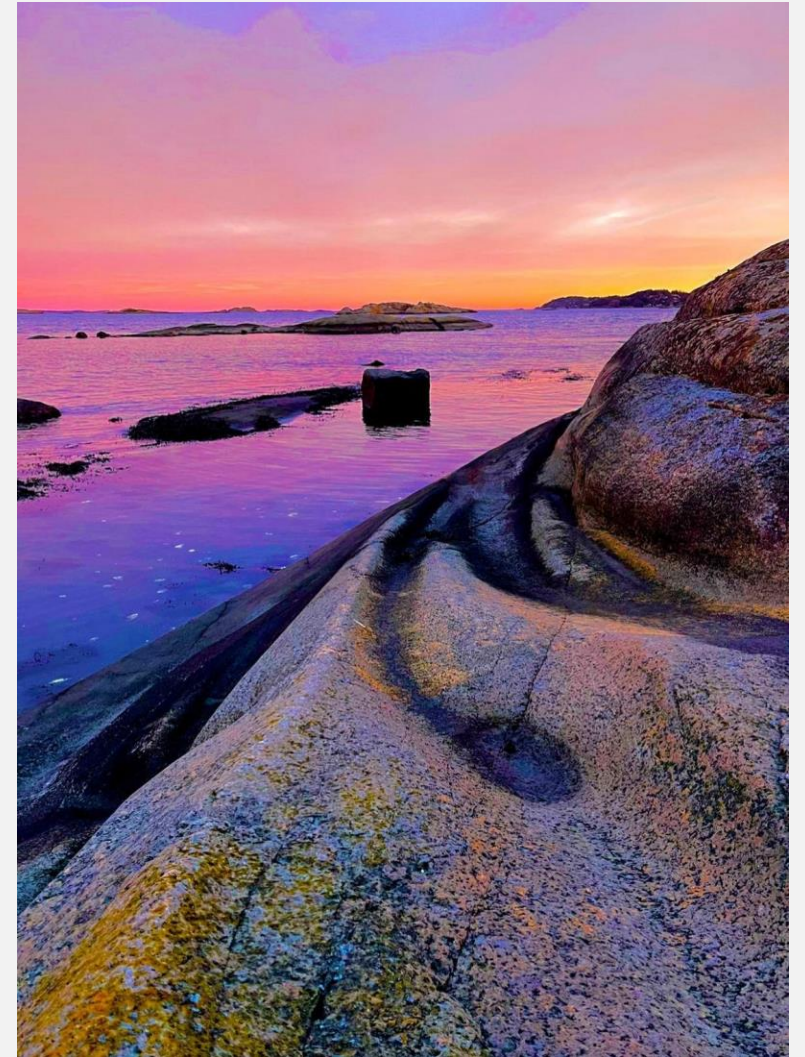
- Faren i en familie kritiserer morens barneoppdragelse av felles datter og får sin mor til å blande seg inn i barneoppdragelsen
- Dette kalles narsissistisk sendebud eller flying monkey

EKSEMPEL

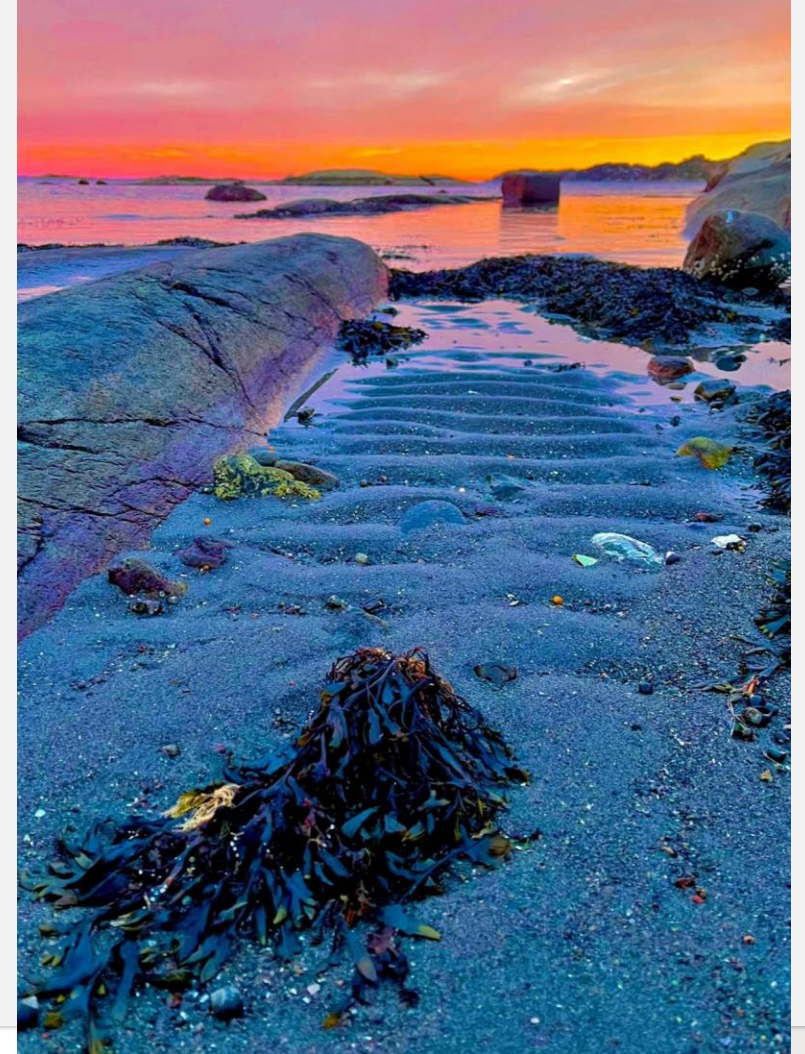
- En kvinne sier til partneren sin at en av hans tidligere kjærester har fortalt henne at han har vært mye utro. «Hva skal jeg tro nå?», sier hun
- Selv om alt er funnet på, skaper påstanden en utrygg følelse og han føler at han må forsvare seg
- I dette eksemplet er det både triangulering og gaslighting inne i bildet.

E K S E M P E L

- På et jobbmøte sprer en kvinnelig mellomleder rykter om at en tredjeperson som ikke er til stede er lat og ikke gjør jobben sin
- I andre møter sprer hun rykter om andre personer, samtidig som hun presiserer at dette må være fortrolig
- Stadig nye karakteristikk og rykter svever rundt. Kvinnen sprer også usanne rykter om at noen har sagt negative ting om kollegaer
- Hun bygger allianser i mange leire
- Kollegaer blir usikre på seg selv, usikre på hvem de kan stole på og usikre på hva som er sant og usant
- Arbeidsmiljøet blir uforutsigbart, utrygt og uholdbart.

MANIPULASJONENS BETYDNING FOR MANIPULATOREN

- Når manipulatoren får andre til å gjøre tjenester for dem eller får dem forvirret, ydmyket eller lei seg, kan vedkommende føle seg bedre et kort øyeblikk
- På sikt får ofte vedkommende også mer formell eller uformell makt
- Den indre tomheten vil likevel aldri bli tilfredsstilt, eller belønningen øker lysten på mer

MANIPULASJONENS BETYDNING FOR MANIPULATOREN

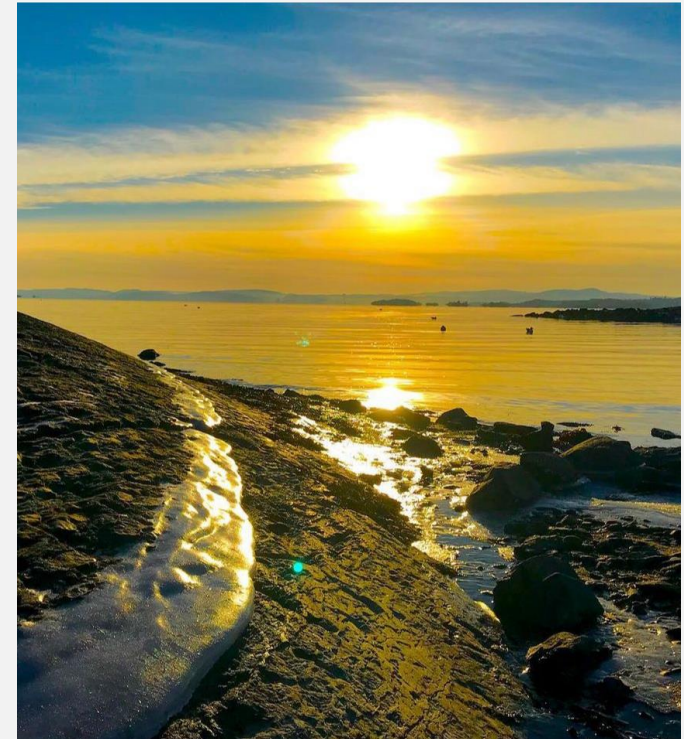
- For den som benytter seg av gaslighting og triangulering i stort omfang, kan manipulasjonen gi en slags følelse av kontroll i øyeblikket, som kan oppleves som tilfredsstillende
- Den som manipulerer har ofte et lavt selvbilde innerst inne, men det kommer sjelden eller aldri til uttrykk utad
- Manipulasjonen kan også være sosialt lært, via foreldre, venner, søsken, kollegaer og storsamfunnet

MANIPULASJONENS BETYDNING FOR MANIPULATOREN

- En del av manipulasjonen kan foregå ubevisst og nesten som et automatisk mønster for den som manipulerer
- Eventuell terapi krever motivasjon og spesifikk kunnskap av terapeuten

MANIPULASJONENS BETYDNING FOR MANIPULATOREN

- *Manipulatoren trenger noen å manipulere.* Derfor forsøker han eller hun å ofte å vinne tilbake en partner som ønsker å gå, eller gå rett inn i et nytt forhold ved brudd
- Vedkommende kan også ha to eller mange forhold på en gang for tilfredsstillelse behov for narsissistisk påfyll

MANIPULASJONENS BETYDNING FOR MANIPULATOREN

Narsissistisk påfyll betyr hva som helst eller hvem som helst som kan brukes for å øke selvtilliten

Eksempelvis

- bekreftelser på sosiale medier
- en ny sportsbil
- en ny venn med kjendisstatus
- en pen kjæreste eller kjæreste med høy status

I det daglige trenger manipulatoren mennesker tett på seg som kan gi påfyll gjennom dagen, på jobben, i hjemmet, eller begge deler.

MANIPULASJONENS BETYDNING FOR DEN SOM BLIR MANIPULERT

- Familiemedlemmer kan forsøke å tilfredsstille den som utøver maktspeillet slik at han eller hun skal bli fornøyd
- Tanken og håpet er kanskje at det skal skape husfred
- Den som manipulerer blir imidlertid aldri fornøyd eller tilfredsstilt, da målet med gaslighting og triangulering er å kontrollere offeret

MANIPULASJONENS BETYDNING FOR DEN SOM BLIR MANIPULERT -SÅRBARHET

- Personer som har høy grad av empati eller emosjonell intelligens er mer utsatt for manipulasjon enn personer med lavere grad av dette personlighetstrekket.
- De som har hatt mye eksponering med skyld og skam/ traumer eller oppvekst med narsissistiske mekanismer er også sårbare
- Manipulasjonen går gradvis- nesten hvem som helst kan rammes/ bli trukket inn («boiling frog»)

C: FORSTÅ OG HÅNDTERE GASLIGHTING OG TRIANGULERING

- Vær oppmerksom på dysfunksjonelle samspill
- Triangulering og gaslighting kan forekomme over alt fra tid til annen, uten at det er narsissisme eller aktiv manipulasjon inne i bildet
- Dynamikken kan for eksempel bygge på misforståelser mellom partene

C: FORSTÅ OG
HÅNDTERE
GASLIGHTING OG
TRIANGULERING

Hvis en blir oppmerksom
på at triangulering og
gaslighting er et fast
mønster i et
dysfunksjonelt samspill,
er det grunn til å ta
forholdsregler

HÅNDBTERE

- I familier der slik manipulasjon foregår i stort omfang, utvikles et uheldig mønster: Manipulatoren jobber for å **sette familiemedlemmer opp mot hverandre**
- Han eller hun **motarbeider** i et foreldreskap snarere enn å samarbeide

SPØRSMÅL TIL FAMILIEVERN OG BUP

En forutsetning for samtaler er troen på at foreldre vil samarbeide.

- Hva gjøres hvis en får mistanke om det motsatte?
- Hvordan får en mistanke om det motsatte i første omgang?

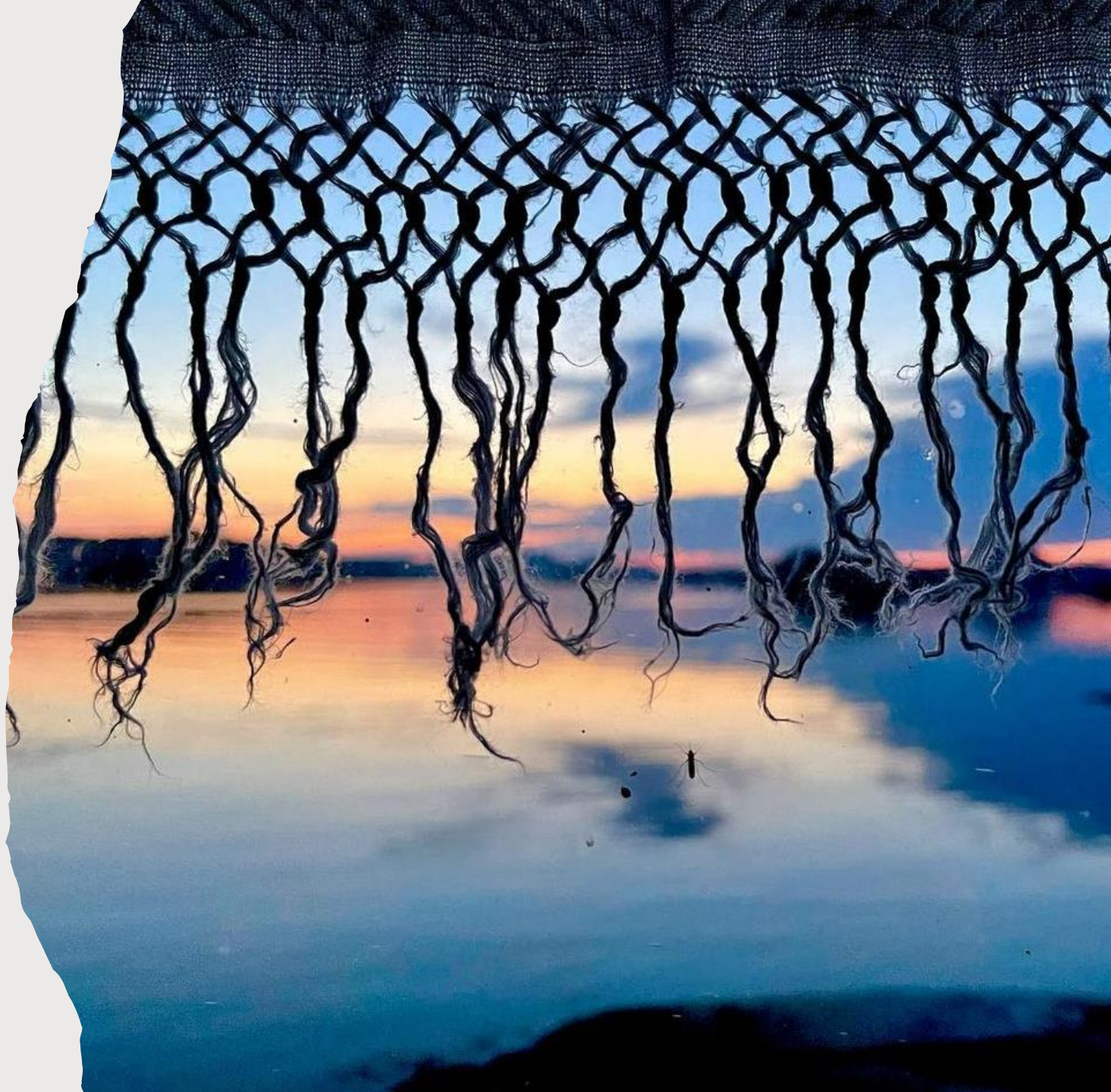

HÅNDBTERE

(VARIERER MHT HVEM DET ER
SOM SKAL HÅNDBTERE)

- La være å kritisere, grunnet sårbarhet hos mottaker
- Trekke seg bort fysisk i den grad det lar seg gjøre
- Sette grenser
- Hvis en lever under samme tak er det utfordrende å sette grenser, men å kjenne til mekanismene og teknikker for håndtering er likevel til hjelp

HÅNDBTERE

Hvis to søsken settes opp mot hverandre og de forstår de narsissistiske mekanismene, har de mulighet til å over tid alliere seg fremfor å konkurrere

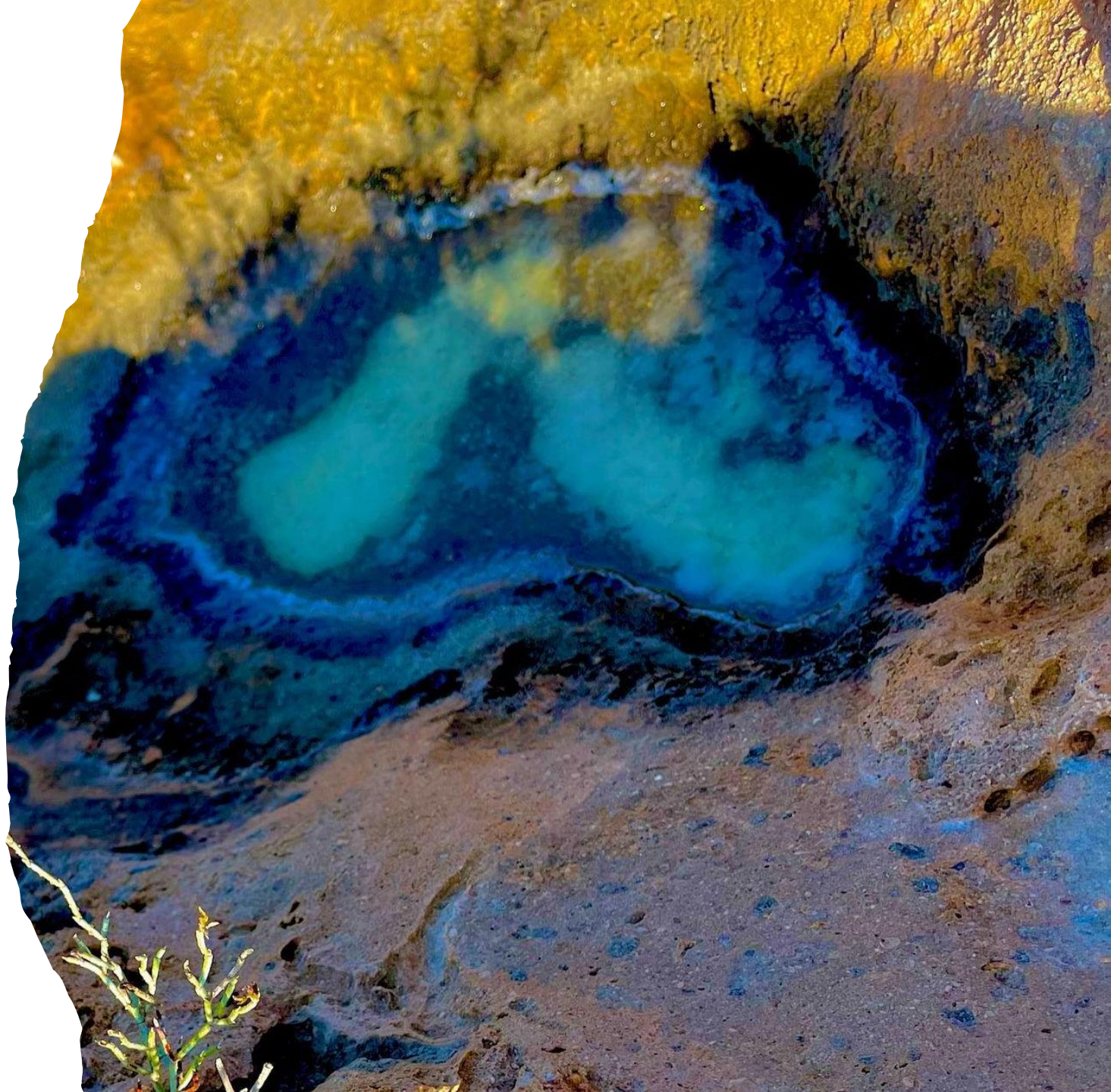
(Ofte splittes søsken, tidlig eller i voksenlivet)

HÅNDBTERE

- Hvis en partner til en som manipulerer mye velger å fortsette å bli i parforholdet, er det viktig å lære seg å hvordan leve «best mulig»
- Grensesetting og radikal aksept av vanskelig liv/dynamikk

HÅN D T E R E

- Mye fagstoff om narsissisme anbefaler å ta bena fatt og forlate narsissisten hurtigst mulig- ikke rot i virkeligheten!
- Det kreves planlegging og mental styrke å forlate
- Søke råd fra advokat, venner og fagpersoner
- Være forberedt på forsøk på smiger og at en blir forespeilet en bedre fremtid med manipulatorene (hoovering) hvis en vil gjøre det slutt
- Være forberedt på svertetekampanjer blant kollegaer, venner og på sosiale medier

HÅNDBTERE

- Gjenvinne kontroll over eget liv
- Gjøre daglige notater eller lese inn i lydopptak hva som foregår
- Ta vare på skriftlig kommunikasjon
- Snakke til andre fortrolige
- Unngå å bli isolert, bygge opp et nettverk
- Søke profesjonell hjelp

HÅNDBTERE - KUNNSKAP

- Les og/eller se informasjonsvideoer om gaslighting og triangulering
- Snakk om hendelsene for å bli bevisst hva som skjer
- Ikke «gå på limpinnen» hvis en manipulator snakker negativt om en tredje person, vil holde noe hemmelig eller gjøre tjenester som en ikke kan stå inne for

HÅNDBTERE

- Trekke seg tilbake i den grad det lar seg gjøre
- Holde seg til nøytrale temaer i samtaler
- Hvis en må frem til en løsning, for eksempel i et møte, er det anbefalt å la manipulatorene snakke en stund, for deretter rolig gå tilbake til det som er hovedtemaet
- Ikke la seg avlede

MULIGE STADIER « OPPVÅKNING »

- Vantro/ orienteering om hva det dreier seg om
- Fornektelse eller søken etter mer kunnskap
- Bevissthet
- Sinne
- Depresjon, sorg, ensomhetsfølelse
- Bearbeiding
- Gradvis finne seg selv

ØVELSE

SYMPTOMER - DEN SOM ER UTSATT

- Tvile på egen hukommelse
- «Hjernetåke»
- Tenke at en holder på å bli gal
- Føle seg ensom, isolert og fanget
- Vanskeligheter med å ta selvstendige avgjørelser
- Stressreaksjoner
- Kompleks PTSD
- Angst
- Konsentrasjonsvansker
- Depresjon
- Grubling
- Flashbacks
- Kroppslige smerter

BARN OG VOKSNE!

GASLIGHTE SEG SELV

OPPVEKST I SLIKE HJEM:

EN STERK HEMMENDE
FAKTOR FOR UTVIKLING
AV ET SUNT SELVBILDE

Damned if you do,
damned if you don't (?)

En vei ut?

KUNNSKAP

K I L D E R

Egne artikler på

www.psykologisk.no

Flere aktuelle temaer:

- Narsissistisk sinne
- Narsissistisk empatispill
- Narsissistiske sendebud

RESSURSER

Videoer:

- Psych2go på YouTube: [Seven phrases people who gaslight say](#)
- Klinisk psykolog Dursula Ramani på YouTube: [What is triangulation](#)
- Advokat Erik Mørch på YouTube: [Er du en av altfor mange fra en narsissistisk og dysfunksjonell familie?](#)

RESSURSER

Bøker:

- Kirsebom, H.V. (2021). Uelskbar. Om psykopater, narsissister og andre relasjonstyranner. Cappelen Damm
- Nordhelle, G. (2016). Manipulasjon. Forståelse og håndtering (8. utg.). Gyldendal Akademisk
- Nordhelle, G. (2022). Barns oppvekst i psykopatens hender. Lidelse og helbredelse. Integral Psykologisk Institutt

